

M Ó D S Z E R T A N I L E V É L

A könyvtárak nyitvatartása a Szakmai Irányelvek
tükrében

Összeállította

Lengyel Gézáné

Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár

Szolnok

1977

027

Sz 88

[Szolnok, Megyei Könyvtár, Verseghy Ferenc

Műszertartó levél. A könyvtárak nyitva

a lakmai Irányelvek tükrében. Összeáll.

Lengyel Gézáné. [Kiad. a] - -. Szolnok

[Házi]-(Bokor.) 7, [5] l., 23 cm.

Szolnok megye

027.022:024.3(439.169)

A könyvtárak közönségszolgálatának teljesebbé válása, az olvasók minél nagyobb tömegének sokoldalú, számukra legmegfelelőbb formában és időben történő kiszolgálása szorosan összefügg a könyvtári működési feltételek egyik lényeges kritériumával: a nyitvatartási idővel.

Mivel a szakfelügyeleti vizsgálatok és módszertani elemzések során hiányosságokat tapasztaltunk, felmérést készítettünk Szolnok megye közművelődési könyvtárainak nyitvatartási idejéről. Mind a vizsgálódás szempontjait, mind pedig az itt megfogalmazott követelményeket illetően a Szakmai Irányelvek, az Irányelvek al8 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának javítására c. dokumentumokat, a klubkönyvtárakra vonatkozó 105/1968. MM utasítás könyvtári nyitvatartási elveit és nem utolsósorban a helyi lehetőségeket és igényeket tartottuk szem előtt.

/Miután a könyvtárak nyitvatartási idejéről hónapokkal előbb kértünk adatokat, valószínűnek tartjuk, hogy néhány helyen történt azóta változás./

Általánosságban megállapíthatjuk, hogy a könyvtárak nyitvatartási ideje az utóbbi tíz évben sokat bővült, igyekeztek azt az olvasók igényeihez, szabad idejéhez alakítani. Tény azonban az is, hogy még igen gyakori a hivatali idő szerinti, a rendszertelen, a váltakozó, vagy a könyvtáros-kényelmét szolgáló nyitvatartási idő. Több könyvtár figyelmen kívül hagyja a hatályban lévő rendeleteket, utasításokat, saját belátása szerint nyitja-zárja az intézmény kapuit. Ezeket a rendellenességeket megszüntetendő, rögzítettük a különböző könyvtártípusok minimális, ill. kötelező nyitvatartási idejét.

A könyvtárak működési feltételeinek egyik legfontosabb alapfeltétele a nyitvatartás időtartama, megfelelő beosztása, időrendje.

A Szakmai Irányelvek a B típusú /városi, járási/ könyvtárakra vonatkozóan heti 42-48 órás nyitvatartási időt ír elő. Az e tipushoz tartozó könyvtárak 1-2 kivételtől eltekintve ennyi, vagy még magasabb óraszám-ban tartanak nyitva:

1. Mezőtúr /57 óra/,
2. Törökszentmiklós /51 óra/,
3. Jászberény /47 óra/,
4. Tiszafüred /44 óra/,
5. Túrkeve /43 óra/,
6. Kunszentmárton /42 óra/,
7. Karcag /41 óra/,
8. Kisújszállás /36 óra/,
9. Szolnok Városi Kvt. /32,5 óra/.

A C típusú /községi/ könyvtárak nyitvatartási idejét igyekeztünk differenciáltan elbírálni és módosításukat javasolni. Ott ti., ahol már évek óta megoldódott a főfoglalkozású könyvtáros beállítása, természetesnek, sőt kötelező érvényűnek tekintjük azt, hogy a könyvtár minél nagyobb óraszám-ban álljon az olvasók rendelkezésére. A községi könyvtárak nyitvatartási idejének beosztása, tartama olyan tarka képet mutat, hogy irányadóként elsősorban bizonyos alapelvek rögzítését tartjuk szükségesnek. A könyvtárak jó részében már évek óta 2, de legalább 1 főfoglalkozású könyvtáros dolgozik. Ahol a váltott szolgálat megoldható, törekedni kell a mindennapos délutáni nyitvatartási órák számának emelésére; ott pedig, ahol csak egy főfoglalkozású látja el a feladatokat, legalább heti 4 alkalommal legyen nyitva délután a könyvtár. /A délutáni nyitvatartás alatt minden esetben legalább 18 óráig tartó szolgálatot értünk./

Könyvtáraink nyitvatartási óráinak száma zömében eléri vagy meghaladja a Szakmai Irányelvekben rögzítetteket. Kevésnek tartjuk azonban a következő könyvtárak nyitvatartási idejét:

- Jászágó /10 óra/, Jásztelek /12 óra/, Pusztamonostor /12 óra/, Csépa /12 óra/, Cserkeszlő /10 óra/, Mesterszállás /8 óra/, Nagyrév /6 óra/, Szelevény /6 óra/,

Tiszaug /12 óra/, Besenyszög /17 óra/, Kótelek /16 óra/,
Nagykörű /18 óra/, Szászberek /8 óra/, Nagyiván /15 óra/,
Tiszabura /15 óra/, Tiszaigar /12 óra/, Tiszaszöllös /9 óra/.

A felsorolt könyvtárak - Nagykörű kivételével, ahol már főfoglalkozású könyvtárost állítottak be - részfoglalkozású, ill. tiszteletdíjas könyvtáros vagy klubkönyvtárvezető közreműködésével működnek ugyan, a lakossághoz viszonyítva mégis indokoltnak tartjuk az olvasók rendelkezésére álló, a szabad időhöz alkalmazkodó órák számának emelését.

Az időtartam mellett fontos működési tényező a nyitvatartás beosztása, időrendje, az állandóság feltételeinek biztosítása. E téren még nagyobb eltérések mutatkoznak, mint a heti nyitvatartási órák összessége tekintetében. Semmiképpen sem helyeselhetjük, ha a könyvtárak nap mint nap más időpontban nyitnak, zárnak. Az olvasók számára megjegyezhetetlenné válik a kölcsönzési idő, s háttérbe szorul a könyvtár helyben olvasási, tájékoztató-informáló, a tanulást és művelődést segítő funkciója.

Lássunk erre is példákat:

	nyitás	zárás
	váltakozva	
Jászladány	8, 9 óra	
Jánoshida	14, 15, 17 óra	
Jászboldogháza	13, 14, 17 óra	18, 19 óra
Jászivány	13, 14, 17 óra	
Jászjákóhalma	8, 10 óra	
Jászszentandrás	7, 8, 14, 15, 16 óra	15, 16, 19 óra
gyerekeknek	13, 14, 15 óra	16, 17, 18, 19 óra
Pusztamonostor	16, 17 óra	15, 17, 18 óra
Mezőhék	13, 15, 16, 17 óra	15, 17, 18 óra
Kuncsorba		15, 16, 17 óra
Tiszaföldvár gyermekek részleg		16, 17, 18 óra
Tiszaderzs	14, 15, 16 óra	18, 19, 20 óra
Tiszaszentimre	12, 13, 30 óra	
Tomajmonostora	14, 16, 18 óra	
Kétpó	15, 16 óra	18, 20 óra

Ugy gondoljuk, ez a kimutatás jól illusztrálja könyvtáraink nyitvatartási idejének egyenetlenségét. Éppen ezért tekintjük elsőrendű feladatnak az állandó, rendszeres nyitvatartási idő kötelező érvényű rögzítését minden könyvtárban.

A reggel 7-8 órai kezdésnek semmi értelme nincs, a délután 4-5 órai zárás pedig egyenesen megengedhetetlen, különösen ott, ahol már 1, ill. 2 főfoglalkozású könyvtáros dolgozik az intézményben.

Vannak esetek, amikor éppen az ellenkezője történik: késő este van csak nyitva a könyvtár, amikor csak 1-2 felnőtt - gyerek pedig egyáltalán nem - látogat be. Nem helyeselhetjük a déli 12 órai kezdést sem /pl. Tizsaszentimre/, hiszen ebben az időpontban legkisebb az igénybevétel.

Nem szabad megfeledkeznünk a hétvégi /péntek, szombat, esetleg vasárnap/ nyitvatartási időről sem. Megengedhetetlen állapotnak tekintjük a szombat-vasárnapi teljes zárva tartást! Javasoljuk, hogy a pénteki napokon ne rövidített, hanem a többi napokéhoz hasonló nyitvatartási idő szerint kölcsönözzenek, szombaton pedig - legalább ott, ahol két főfoglalkozású könyvtárost állítottak be - délután is álljon az olvasók rendelkezésére a könyvtár. Az egy könyvtárossal működő könyvtáraknál megelégedhetünk a délelőtti, vagy a váltakozó /délelőtt-délutáni/ nyitvatartással is. Szombaton nem tartanak nyitva a következő könyvtárak: Jászládány, Jászfelsőszentgyörgy, Jászivány, Pusztamonostor, Nagyrév, Szelevény, Tiszainoka, Besenyszög, Kótelek, Szászberek, Tiszabura, Tizsaszentimre, Tizsaszöllős. Bár az itt felsorolt könyvtárakban részfoglalkozású könyvtáros, ill. klubkönyvtárvezető működik, ennek ellenére javasolt a szombat /legalább délelőtti/ nyitvatartás beiktatása. Megoldhatóan tartjuk váltott műszakkal a szombat délutáni nyitvatartást Jászdózsán, Jászládányon, Jászkiséren, Jászszentandrásán, Fegyverneken, Kengyelen, Kunhegyesen, Újszászon, Zagyvarékason, Abádszalókon és Kunmadarason.

Vizsgálatunkban külön foglalkoztunk a gyermekrészle-
gek nyitvatartási idejével és a gyermekek számára elkü-
lönített kölcsönzési idővel is.

A B típusú könyvtáraknak kivétel nélkül a délután 6-ig tartó nyitvatartási időt javasoljuk, hiszen csak ilyen módon alkalmazkodhatnak a gyerekek váltott tanításához és a napközi otthonok működéséhez.

A heti nyitvatartási időnek összességében a 30-32 órát tartjuk megfelelőnek, e téren csak a Szolnok városi és a túrkevei gyermekrészleg marad le 25, ill. 28 órával. A községi gyermekrészlegek nyitvatartási ideje szintén nagy szóródást mutat. A 7-8 órás kezdést, vagy a délután 3-4 órai zárást nem helyeselhetjük. Mivel főfoglalkozású könyvtárosok munkaidő beosztásáról van szó, az a javaslatunk, hogy a hét egy bizonyos napján /a hétfő volna a legmegfelelőbb/ tartsanak kölcsönzésmentes napot a gyermekfoglalkozások számára.

Ha a felnőttek esetében szükségesnek, a gyerekeknél egyenesen kötelező érvényűnek tekintjük az egyenletes, állandó nyitvatartási idő bevezetését. Nem helyes pl. a tiszaföldvári gyermekrészleg délutáni változó 4, 5, 6 órás zárása, vagy a jászfényzarui könyvtár 3-szor délutáni kölcsönzése, csupán 1-4-ig.

Gyermekek számára elkülönített nyitvatartási idő szerint kevés könyvtárunk kölcsönöz. Ez esetben is érvényes az állandóság, az iskolai oktatás idejéhez és a napközihöz való alkalmazkodás betartása. A 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátására vonatkozó irányelvek szerint a gyerekek számára rendelkezésre álló idő nem lehet kevesebb, mint a felnőtteké. Helyes, ha heti egy alkalommal elkülönített kölcsönzési napot jelölnek ki a gyerekek számára.

Mind a városi és járási, mind az önálló községi könyvtárakban javasoljuk, hogy a munkaidőt úgy osszák be, hogy az fél órával hosszabb legyen a kölcsönzési időnél. Erre a könyvek helyre rakása, a rend visszaállítása, esetleg a statisztika elkészítése miatt van szükség.

Felmérésünkben figyelembe vettük a könyvtárak létszámhelyzetét is, hiszen maximális nyitvatartási idő kialakítását csak a Szakmai Irányelvekben meghatározott létszám elérése után kívánhatunk. Az évi kölcsönzött kötetek és az új beszerzés mennyiségét alapul véve minden városi, járási és számos községi könyvtár létszámhiánnyal küzd. Ilyen körülmények között természetesen nem javasolhatjuk a nyitvatartás időtartamának meghosszabítását, csupán az időrend megváltoztatását. Létszámjavításra van szükség mindenekelőtt Jászárokszálláson, Jászboldogházán, Jaszkiséren, Csépan, Fegyverneken, Kenderesen, Kunhegyesen, Tiszaföldváron, Ujszászon, Zagyvarékason, rajtuk kívül - mint említettük - a városi és járási könyvtárakban.

A Megyei Könyvtár rövid időn belül felméri a könyvtárak létszámhelyzetét és szükségletét, ezen belül a könyvtárosok szakmai és politikai képzettségét. Szeretnénk, ha ki-ki a maga területén alaposan megvizsgálná azokat a lehetőségeket, amelyek az állandó, rendszeres közönségszolgálatot, az olvasók és az egész lakosság szabad idejének hasznosabb eltöltését szolgálják.

Végül felhívjuk a könyvtárvezetők figyelmét a nyitvatartási idő pontos betartására, s ott ahol arra lehetőség van, a helyettesítés megoldására. Nem fordulhat elő olyan helyzet, hogy a könyvtár a nyitvatartási idő vége előtt bezárja kapuit, vagy az pl., hogy szabadság, betegség, eltávozás esetén nincs az épületen /ablakban, ajtón/ sehol feltüntetve a zárvatartás időtartama.

A nyitvatartási időről tájékoztatást nyújtó táblát feltűnő helyen helyezték el izléses, lehetőleg üveg, műanyag, stb. táblán, jól látható számokkal és betűkkel. Az áthúzásokat, javításokat igyekezzenek elkerülni.

Módszertani levelünk végén ajánlasként néhány mellékletet közlünk a különböző típusú könyvtárak helyes nyitvatartási idejéről, de kérésre szívesen adunk segítséget konkrét könyvtár nyitvatartási idejének megfelelő kialakítására is.

I. Járási, városi könyvtárak

Gyermekek számára: elkülönített helyiségben

	felnőtteknek				gyerekeknek	
	kölcshöz		olvastóterem		de.	du.
	de.	du.	de.	du.		
hétfő	-	14-18	-	14-19	csopotos gyermekfog- lalkozás	csopotos gyermekfog- lalkozás
kedd	9-12	14-18	10-12	14-19	9-12	14-18
szere	9-12	14-18	10-12	14-19	-	14-18
csütörtök	9-12	14-18	10-12	14-19	9-12	14-18
péntek	9-12	14-18	10-12	14-19	9-12	14-18
szombat	9-12	14-18	10-12	14-19	9-12 vagy	14-18
vasárnap	-	-	néhány óra, le- hetőség szerint	-	-	-

II. Községi könyvtárak /legalább 2 főfoglalkozású könyvtárossal/.
 Gyermek számára: elkülönített helyiségben.

	felnőtteknek		gyerekeknek	
	de.	du.	de.	du.
hétfő	-	14-18	csoportos gyermekfoglalkozások	
kedd	9-12	14-18	10-12	14-18
szerda	-	14-18	-	14-18
csütörtök	9-12	14-18	10-12	14-18
péntek	9-12	14-18	10-12	14-18
szombat	-	14-18	10-12 vagy	14-18 ^x
vasárnap	-	-	-	-

^x A váltott tanításhoz alkalmazkodva.

III. Községi könyvtárak /1 főfoglalkozású könyvtárossal/
 Gyermek számára: részben elkülönített kölcsönzési időben.

	felnőtteknek		gyerekeknek	
	de.	du.	de.	du.
hétfő	-	-	csoportos gyerekfoglalkozások	
kedd	10-12	-	10-12	14-18
szerda	10-12	14-18	10-12	-
csütörtök	10-12	-	10-12	14-18
péntek	10-12	14-18	10-12	-
szombat	10-12 vagy 14-17		10-12 vagy 14-17	
vasárnap	-	-	-	-

IV. Községi könyvtárak /részfoglalkozású könyvtárossal/
és Klubkönyvtárak

	felnőtteknek		gyerekeknek	
	de.	du.	de.	du.
hétfő	-	-	-	-
kedd	10-12	14-18	10-12	14-18
szerda	-	-	-	-
csütörtök	-	-	-	14-18
péntek	10-12	14-18	10-12	14-18
szombat	10-12 vagy 14-18		10-12 vagy 14-18	
vasárnap	-	-	-	-

Készült a Szolnok Megyei Verseghy Ferenc Könyvtár
rotaprint sokszorosítóján 140 példányban, A/4-es méretben.

